

Deloitte Accountants B.V.
Flight Forum 1
5657 DA Eindhoven
Postbus 376
5600 AJ Eindhoven
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9843
www.deloitte.nl

Aan de leden van het algemeen bestuur
van de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant
Postbus 75
5000 AB TILBURG

Datum	Behandeld door	Ons kenmerk
31 mei 2018	D. Leus RA	3114545660
Onderwerp		Uw kenmerk
Accountantsverslag jaarrekening 2017		

Geachte bestuursleden,

In overeenstemming met uw opdracht van 3 oktober 2017 hebben wij de jaarrekening 2017 van de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (hierna: OMWB) gecontroleerd. De jaarrekening is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het dagelijks bestuur van de OMWB. Hierbij ontvangt u het accountantsverslag over het boekjaar 2017, waarin onze belangrijkste controlebevindingen zijn samengevat. Het accountantsverslag kent een beperkte verspreidingskring. Het accountantsverslag is uitsluitend bestemd voor het algemeen en dagelijks bestuur alsook de directie en organisatie van de OMWB en kunt u tevens gebruiken in uw verantwoordingsproces aan de deelnemers.

Inleiding

Het boekjaar 2017 heeft in belangrijke mate in het teken gestaan van een aantal voor uw organisatie belangrijke ontwikkelingen en aandachtspunten zoals:

- de wisselingen op sleutelfuncties in uw organisatie (directeur, manager bedrijfsvoering en controller),
- het oplossen van de oude 'hypotheken' en
- het opstellen en in uitvoering nemen van het 'actieplan managementletter 2016'

In de managementletter 2017 hebben wij aan het bestuur, de directie en organisatie gerapporteerd over de bevindingen en aanbevelingen vanuit onze interim-controle 2017 en de opvolging en resultaten van het actieplan managementletter 2016. Onze conclusie is dat de OMWB de aandachtspunten uit onze managementletter 2016 vanaf medio 2017 nadrukkelijk heeft opgepakt en diverse verbeteracties heeft afgerond dan wel onderhanden heeft. Voor onze gedetailleerde bevindingen en aanbevelingen terzake verwijzen wij kortheidshalve naar de managementletter 2017.

Wij zien de voortgang en resultaten van de verbeteracties ook terug in het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2017. Bij aanvang van onze controlewerkzaamheden was een complete concept jaarrekening beschikbaar en was het opsteldossier gereed en voldeed dit grotendeels aan de terzake gemaakte afspraken. Wij constateren dat de OMWB veel tijd steekt in het opstellen van de jaarrekening en als gevolg daarvan belangrijke verbeteringen heeft gerealiseerd ten opzichte van voorgaand jaar.

1. Controle jaarrekening 2017

Zoals in de inleiding is aangegeven hebben wij in de managementletter 2017 gerapporteerd over de ontwikkelingen voor en verbeteringen in de interne beheersing. Het voorliggende accountantsverslag spitst zich daarom toe op de controle(bevindingen) en de afronding van de jaarrekening 2017 en kent de volgende indeling:

1. De strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2017.
2. De belangrijkste bevindingen en aanbevelingen vanuit de jaarrekeningcontrole 2017.
3. Overige onderwerpen.

Hierna gaan wij achtereenvolgens in op deze onderwerpen.

2. Strekking controleverklaring

De accountantscontrole van de jaarrekening 2017 van de OMWB is afgerond. Wij hebben separaat van dit accountantsverslag op 29 mei 2018 een goedkeurende controleverklaring afgegeven voor zowel het aspect getrouwheid als rechtmatigheid.

De materialiteit bij de planning en uitvoering van onze controle bedroeg € 313.000 (2016: € 337.500) en sluit qua goedkeuringstoleranties aan op het door het algemeen bestuur vastgestelde controleprotocol:

Goedkeuringstoleranties		
Fouten	1% van het totaal van de lasten incl. toevoegingen aan reserves	€ 313.000
Onzekerheden	3% van het totaal van de lasten incl. toevoegingen aan reserves	€ 939.000
Rapporteringstoleranties		
Fouten	1% van het totaal van de lasten incl. toevoegingen aan reserves	€ 313.000
Onzekerheden	3% van het totaal van de lasten incl. toevoegingen aan reserves	€ 939.000

Naar aanleiding van de accountantscontrole van de concept jaarstukken 2017 heeft een aantal tekstuele en cijfermatige correcties en aanpassingen/aanvullingen in toelichtingen en analyses plaatsgevonden, die in de definitieve jaarrekening zijn verwerkt. Hierna resteren geen geïdentificeerde, maar niet-gecorrigeerde getrouwheids- en rechtmatigheidsfouten.

Overigens merken wij volledigheidshalve nog op dat de Regeling schatkistbankieren decentrale overheden niet expliciet als externe wetgeving is vermeld in het Controleprotocol Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant 2017 zoals dit op 15 december 2017, agendapunt 11, registratienummer 576891, door het algemeen bestuur is vastgesteld. Wij adviseren deze wet expliciet op te nemen in het nog vast te stellen controleprotocol voor 2018.

2.1. Samenvattende beschouwingen

Het opstel- en controleproces is ten opzichte van voorgaande jaren sneller en efficiënter verlopen. Wij constateren dat de OMWB ook in dit proces profijt heeft van de verbeteringen in de interne beheersing die de organisatie in 2017 heeft gerealiseerd. Dit blijkt onder andere uit de volgende zaken:

3

31 mei 2018

3114545660

- De concept jaarstukken waren gereed bij aanvang van onze controlewerkzaamheden en grotendeels 'BBV-proof' opgesteld.
- De kwaliteit van de jaarstukken en het opsteldossier is op onderdelen verbeterd ten opzichte van 2016, wat vooral blijkt uit de volgende zaken:
  - Bij aanvang van onze controlewerkzaamheden was het opsteldossier gereed.
  - De aard van en het aantal tekstuele en cijfermatige correcties naar aanleiding van de accountantscontrole is relatief beperkt.
  - De onderbouwingen en analyses voor de reguliere posten (vaste activa, liquide middelen en langlopende schulden) waren toereikend.
  - Voor de complexere posten (zoals omzet en debiteuren) was meer documentatie beschikbaar, waarbij de kwaliteit van vooral de analyses en onderbouwingen verdere verbetering behoeft (zie volgende alinea).

Verdere verbeteringen zijn mogelijk om de doorlooptijd en kwaliteit van de jaarstukken en de overige P&C-documenten naar een hoger niveau te brengen. De organisatie heeft dit zelf ook onderkend. Het gaat hierbij in het kader van de jaarrekening onder meer om de volgende zaken:

- De analyses en onderbouwingen van de omzet inclusief de hieraan gerelateerde vorderingen, schulden en voorziening voor mogelijke oninbaarheid.
- Het periodiek gestructureerd en zichtbaar ('controlespoor') uitvoeren en documenteren van interne controles op de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen.

De overige verbeterpunten hebben wij in de (eerdere) managementletter(s) aan de orde gesteld. Het is belangrijk – mede in relatie tot het ambitieniveau van de organisatie – de voortgang van het actieplan strak en nauwgezet te blijven monitoren, de gerealiseerde resultaten structureel te borgen en hierover periodiek te rapporteren naar het bestuur.

2.2. Bevindingen en aandachtspunten

2.2.1. Resultaat en vermogen

Het eigen vermogen van de OMWB ultimo 2017 bedraagt € 6.894.000 positief (2016: € 4.969.000 positief), inclusief het voordelig resultaat over 2017 van € 3.940.000 (2016: voordelig € 4.175.000). Het voordelige resultaat over 2017 is hoofdzakelijk ontstaan door de volgende oorzaken:

- Een incidentele last inzake de afwikkeling van het sociaal beleidskader (SBK) van € 1.367.000.
- Een eenmalige bate van € 297.000 door de vrijval van het restant subsidie voor meetstations (geen resterende bestedings- en verantwoordingsverplichting).
- Een eenmalige bate van € 133.000 door de gedeeltelijke vrijval van de voorziening eindafrekeningen over het boekjaar 2016.
- Conform de (gewijzigde) begroting 2017 zijn voor het boekjaar 2017 incidentele deelnemersbijdragen in rekening gebracht ter grootte van € 1.547.000 voor bezuinigingen, personele transformatie, SSIB taken en kosten verbeterplan Huis op Orde.

4

31 mei 2018

3114545660

- Aan de algemene reserve heeft conform besluitvorming een onttrekking plaatsgevonden ter grootte van € 2.015.000 ter dekking van algemene kosten en onvoorzien.

Hierna geven wij het verloop van en de invloed op het resultaat over 2017 op hoofdlijnen weer, waarbij het 'gezuiverd resultaat' een weergave is van het resultaat uit de reguliere exploitatie.

Omschrijving	Bedrag
Eigen vermogen 1 januari 2017	€ 4.969.000
Onttrekking reserve huisvesting en algemene reserve	-/- € 2.015.000
Voordelig resultaat 2017 (inclusief incidentele deelnemersbijdragen)	€ 3.940.000
Eigen vermogen 31 december 2017	€ 6.894.000

Omschrijving	Bedrag
Voordelig resultaat 2017	€ 3.940.000
Afwikkeling SBK gelden	€ 1.367.000
Vrijval subsidie meetstations en voorziening eindafrekeningen	-/- € 430.000
'Gezuiverd' voordelig resultaat 2017	€ 4.877.000

Zoals nader is toegelicht in de jaarrekening is het gezuiverd voordelig resultaat vooral veroorzaakt doordat in programmadeel 1 en 2 door de deelnemers meer werk is ingebracht dan was begroot.

2.2.2. Omzet

De accountmanagers hebben een sleutelrol in het proces van de eindafrekening van de omzet met de deelnemers. Zij hebben de concept eindafrekeningen over 2017 individueel met de deelnemers besproken. De vragen en antwoorden naar aanleiding van deze besprekingen liggen veelal vast in e-mails en verslagen van de account gesprekken. De definitieve eindafrekeningen over 2017 zijn vervolgens eind januari 2018 naar de deelnemers verstuurd.

Ter schriftelijke bevestiging van het akkoord van de deelnemers met de eindafrekeningen heeft de OMWB saldobestemmingen verstuurd, met het verzoek deze voor akkoord dan wel voorzien van opmerkingen vóór 23 februari 2018 terug te sturen. Bij de afronding van de controle waren nagenoeg alle saldobestemmingen binnen en waren de eindafrekeningen betaald. Dit is een belangrijke versnelling ten opzichte van het boekjaar 2016, waar een groot deel van de saldobestemmingen te laat of niet door de deelnemers is teruggestuurd.

Voor een verdere versnelling en vereenvoudiging van het afrekenproces is het noodzakelijk om juist ook gedurende het jaar afstemmingen te maken met de deelnemers en de vastlegging hiervan verder te formaliseren. Bijvoorbeeld door in ieder geval een schriftelijk akkoord te verkrijgen van de deelnemers op het verslag van het account gesprek. Hiermee kunt u achterstanden gedurende en na afloop van het jaar en eventuele discussies achteraf voorkomen. De voorspelbaarheid en betrouwbaarheid van het jaarresultaat neemt hierdoor toe.

In de jaarrekening is voor een bedrag van € 1,3 miljoen aan vorderingen (inclusief voorziening oninbaarheid) opgenomen uit hoofde van nog te factureren werkzaamheden programma 1 en 2 en de eindafrekeningen over 2016 (2016: € 2,4 miljoen en 2015: € 8,8 miljoen). Voor een aantal eindafrekeningen bestaat op basis van de gevoerde gesprekken en onderliggende afspraken (deels) onzekerheid over de hoogte van de uiteindelijk te incasseren bedragen. De OMWB heeft ultimo 2017 een

5

31 mei 2018

3114545660

best mogelijke schatting gemaakt van de waardering van de vorderingen. Op basis daarvan is een voorziening voor oninbaarheid c.q. afwikkelingsverschillen getroffen van totaal € 47.000 (2016: € 225.000 en 2015: € 559.000).

Als onderbouwing voor de hoogte van de voorziening voor oninbaarheid is door de organisatie een adequate analyse opgesteld van de waardering en inbaarheid van de openstaande debiteuren. Het actiepunt voor de jaarrekening uit de managementletter 2017 is hiermee op een toereikende wijze afgewikkeld. Gezien de aard en omvang van de vorderingen en het inherente risico van mogelijke onzekerheid over de hoogte van de uiteindelijk te incasseren bedragen, benadrukken wij volledigheidshalve het belang de afwikkeling ervan in 2018 alsook de waardering van nieuwe vorderingen nauwgezet te blijven bewaken, de financiële gevolgen tijdig in beeld te brengen en hierover het bestuur te informeren.

2.2.3. Arbitragezaken SBK- en VVGB-gelden

Ultimo 2016 was sprake van een tweetal arbitragezaken, waarvan wij hier de afloop dan wel actuele status vermelden:

- Sociaal Beleidskader (SBK): Het SBK is in de jaarrekening 2017 financieel afgewikkeld. Met de Regionale Milieudienst West-Brabant is een minnelijke schikking getroffen waarbij is afgesproken dat de OMWB 60% van de openstaande vordering van € 1.431.000 – zijnde een bedrag van € 859.000 – crediteert. Daarnaast is besloten om in het verlengde hiervan 60% van de door de 6 andere deelnemers in de periode 2013 -2017 betaalde SBK-bijdrage – zijnde een bedrag van € 508.000 – terug te betalen. In totaal leidt dit tot een aanvullende last in de jaarrekening 2017 van € 1.367.000.
- Verklaring Van Geen Bedenkingen (VVGB): Per 1 januari 2014 zijn gemeenten volledig bevoegd gezag voor de omgevingsvergunning milieu voor voormalige provinciale inrichtingen. De taken op het terrein van de VVGB zijn door de deelnemers overgedragen aan de OMWB. De OMWB heeft daarbij met de deelnemers de afspraak gemaakt dat zij hun VVGB-gelden volledig doorbetalen aan de OMWB. Een aantal deelnemers weigert vooralsnog haar bijdrage (door) te betalen. Ultimo 2017 bedraagt het openstaande saldo € 195.000. De onderhanden arbitragezaak en het risico voor de OMWB dat hiermee samenhangt is nader toegelicht in paragraaf ` 2.2.1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van de jaarstukken 2017.

2.2.4. Europese aanbestedingsrichtlijnen

De OMWB dient als gemeenschappelijke regeling te voldoen aan de Europese aanbestedingsrichtlijnen voor overheidsopdrachten. Dit betekent dat de OMWB opdrachten boven een jaarlijks door de Europese Commissie vast te stellen drempelwaarde Europees moet aanbesteden. Als onderdeel van het opstelproces van de jaarrekening 2017 is intern een uitgebreide crediteurenanalyse uitgevoerd, waarbij de organisatie op basis van de onderliggende contracten en door de OMWB ingewonnen adviezen heeft getoetst of over 2017 de aanbestedingsrichtlijnen zijn nageleefd. Op basis van deze werkzaamheden en onze aanvullende vragen en werkzaamheden is de conclusie dat de Europese aanbestedingsrichtlijnen over 2017 zijn nageleefd.

De controle op de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen heeft veel tijd en energie gevraagd van de organisatie en het controleteam. Dit heeft te maken met het feit dat de OMWB veel extern inhuurt. Daarom is het belangrijk dat tussentijds zichtbare en toereikend gedocumenteerde analyses en interne controles plaatsvinden op de naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen.

Zie hiervoor ook onze bevindingen en aanbevelingen in de managementletter 2017.

3. Overige onderwerpen

3.1. Frauderisicoanalyse

Inleiding

Als onderdeel van onze controle hebben wij het management verzocht ons inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of vanwege de overtreding van wet- en/of regelgeving, in de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het dagelijks bestuur en het management daarbij hanteert, alsook de communicatie daarover met het personeel en met het algemeen bestuur. Als onderdeel hiervan hebben wij gevraagd daarbij mede inzicht te geven in de eigen risico-inschatting ten aanzien van corporate compliance vraagstukken, zoals het risico van corruptie.

Tijdens deze gesprekken heeft het management aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's en voorbeelden gegeven van de manier waarop zij deze beheerst. In dit kader heeft uw organisatie gedateerd op 21 december 2017 een frauderisicoanalyse opgesteld. Het maken en/of periodiek actualiseren van gerichte (fraude)risicoanalyses is nu nog een ad hoc proces en geen zichtbaar en regulier onderdeel van de interne beheersingsomgeving. Zo blijken naast de geactualiseerde frauderisicoanalyse uit de administratie (notulen, begroting, tussentijdse rapportages, etc.) bijvoorbeeld geen vastleggingen die het belang illustreren dat u hecht aan het vermijden en ontdekken van fraude en eventuele schendingen van het beleid dat is gericht op corporate compliance. Het gaat hierbij vooral om het zichtbaar 'doorleven' van het belang van frauderisico's. Uw organisatie loopt hiermee het risico dat de interne beheersing door actuele ontwikkelingen kwetsbare plekken bevat die onopgemerkt blijven. Daarbij kunnen de gevolgen voor organisaties die anti-corruptie-bepalingen overtreden ernstig zijn, zoals boetes, reputatieschade, etc.

Aanbeveling

Gelet op het belang van een frauderisicoanalyse die is toegespitst op de voor uw organisatie relevante ontwikkelingen en interne beheersing adviseren wij u de frauderisicoanalyse periodiek uit te voeren c.q. te actualiseren als vast onderdeel van het interne controlesysteem, dat erop is gericht (fraude)risico's te onderkennen, het belang en de waarschijnlijkheid daarvan in te schatten inschatten en de interne beheersing daarop toe te spitsen. Daarbij is het belangrijk de frauderisicoanalyse ook periodiek te bespreken met zowel het dagelijks als algemeen bestuur.

3.2. Fraude

In Nederland is de accountant wettelijk verplicht om alle ontdekte fraudegevallen te rapporteren aan het management van de organisatie. Wij merken op dat onze controle niet specifiek is ingericht op het ontdekken van fraude. De accountant is wel verantwoordelijk voor het betrekken van frauderisico's in de planning en uitvoering van zijn controleopdracht.

Wij hebben een fraudediscussie gevoerd met het controleteam en het onderwerp fraude besproken met het management van de OMWB, waarbij wij de nadruk hebben gelegd op de vermoedens van materiële onjuistheden als gevolg van fraude in de jaarstukken. Van het management hebben wij de bevestiging ontvangen dat er vooralsnog geen onregelmatigheden zijn geconstateerd, waarbij het management of werknemers die een belangrijke rol spelen bij de maatregelen van interne beheersing of anderen in het geval dat de fraude van materieel belang kan zijn op de jaarrekening, zijn betrokken.

7

31 mei 2018

3114545660

Tevens hebben wij zelfstandig werkzaamheden uitgevoerd die gericht waren op het risico van het 'omzeilen' van de interne beheersingsmaatregelen door het management te detecteren. Wij hebben specifieke controles uitgevoerd op memoriaalboekingen en schattingen en hebben significante en ongebruikelijke transacties met behulp van gegevensanalyses onderzocht. Hoewel wij een kritische houding hebben ten opzichte van risico's van fraude in de jaarrekening, willen wij opmerken dat onze controle niet specifiek is gericht op het ontdekken hiervan. Tijdens de uitvoering van onze controle van de jaarrekening 2017 hebben wij geen aanwijzingen verkregen dat er sprake is geweest van fraude.

3.3. Onafhankelijkheid

De onafhankelijkheidsvoorschriften zijn binnen de Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de 'Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)' en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebod.

Op basis van onze toetsing concluderen wij dat onze onafhankelijkheid als certificerend accountant bij de OMWB over 2017 voldoende is gewaarborgd. Een overzicht van de aanvullende dienstverlening hebben wij hieronder opgenomen.

Aanvullende dienstverlening
Controle specifieke (subsidie)verantwoordingen
Advisering vpb-plicht
Advisering WNT
Advisering interne controle
Btw-vragenservicecontract

3.4. Disclaimer en beperking in gebruik

Dit verslag is alleen bestemd voor de leden van het algemeen en dagelijks bestuur alsook de directie en organisatie van de OMWB en mag niet in zijn geheel of gedeeltelijk aan derden worden verstrekt of aangehaald zonder onze schriftelijke toestemming vooraf. Er wordt geen verantwoordelijkheid aan een derde partij geaccepteerd, omdat dit verslag daar niet voor opgesteld en bedoeld is. Dientengevolge nemen wij geen enkele verplichting of plicht van zorg aan ieder ander persoon aan wie dit verslag getoond of in zijn handen komt op ons.

De in dit verslag aan de orde gestelde onderwerpen zijn door ons geconstateerd gedurende onze controleopdracht en wij zijn hiervan van mening dat zij uw aandacht vragen. Het is geen allesomvattend verslag van alle geconstateerde zaken en in het bijzonder kunnen wij niet verantwoordelijk worden gesteld voor het rapporteren van alle bedrijfsrisico's of tekortkomingen in het systeem van interne beheersing. Elke conclusie, opinie of opmerking in dit verslag is verstrekt in de context van onze controleverklaring over de jaarrekening als geheel. Evenzo geldt dat de opmerkingen, bevindingen en aanbevelingen met betrekking tot het systeem van interne beheersing niet gelezen dienen te worden als een afzonderlijke opinie van het systeem van interne beheersing en haar werking.

8

31 mei 2018

3114545660

Afsluitend

De bevindingen en aanbevelingen zijn bedoeld als aanwijzingen voor het bestuur, de directie en organisatie als onderdeel van het continue proces van het veranderen en verbeteren van de beheersing van de bedrijfsvoering en de kwaliteit van de jaarrekening. Uiteraard zijn wij graag bereid deze rapportage en de daarin opgenomen bevindingen en aanbevelingen nader aan u toe te lichten.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

C.c.: dagelijks bestuur